

De *Titanen* *novelle*

ISBN: 9789403733920

NUR: 301

Copyright: © 2024 Ronnie Lippens

Omslag en vormgeving: MaryDes Designs Ltd

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit dit boek verveelvoudigd, in een geautomatiseerd gegevensbestand worden opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever of de auteur.

De *Titanen* *novelle*

RONNIE LIPPENS

Inhoud

Proloog.....	5
1.....	7
2.....	25
3.....	45
4.....	75
5.....	97
6.....	127
Nawoord van de Auteur	143

Proloog

‘Gerard, kunt gij eens komen?’

‘Hier ben ik, meester. Wat kan ik voor u doen?’

‘Ach, zet u neer, Gerard. Ik heb een brief aan Doctor Ingels geschreven, ge kent hem nog wel, hij is hier al meer dan eens geweest. Jonge geneesheer. Goede man. Kunt gij die brief vandaag aan hem bezorgen, in het gesticht?’

‘Maar natuurlijk, ik moet vanmiddag toch die kant uit, Rosa heeft me gevraagd om wat stoffen in de noorderwijk aan te kopen.’

‘Dank u, Gerard. Het is een wat lange brief geworden, maar goed, ik wou die jonge man nog wat levenswijsheid meegeven. Het is mogelijk dat ik de operatie volgende week niet overleef, en Benjamin is zo’n goede man, ik wou hem absoluut nog wat steun en inzicht geven, voor zover ik dat nog kan, natuurlijk.’

‘Zeer goed, meester. Maar als u mij toelaat, dan zou ik zeggen dat wij hopen dat u goed uit de operatie zult komen.’

‘Dank u, Gerard. Zegt aan Rosa dat ze zich geen zorgen moet maken. Ik heb voor jullie voorzieningen getroffen, in het geval dat ... wel, in het geval dát. En, Gerard, hier is nog een ander pakket. Dat zijn gewoon documenten. Kunt gij die vanmiddag ook aan Doctor Ingels bezorgen? Dat zou zeer goed zijn.’

‘Natuurlijk, meester. Dat komt in orde.’

‘Goed. Goed. Dan nog één ding, Gerard. Het is

mogelijk dat Doctor Ingels u dat tweede pakket zal terugbezorgen op de dag, volgende week dus, dat gij mij en Professor Burggraeve naar het gesticht zult voeren. Voor de operatie, bedoel ik. Mocht het zo zijn dat Doctor Ingels u bij die gelegenheid het pak teruggeeft, en mocht ik na de operatie komen te overlijden, dan vraag ik u om het hele pak te vernietigen. Te verbranden. Kunt gij mij dat beloven, Gerard?’

‘Natuurlijk. Verbranden. Mocht u komen te overlijden. God geve dat het nooit zover komt.’

‘We zullen zien. Ik ben op alles voorbereid. En nogmaals, stelt Rosa gerust.’

‘Dat zal ik doen. Ze zal opgelucht zijn, dat verzeker ik u.’

‘Goed. Gaat ge Felix inspannen?’

‘Neen, meester. Felix heeft de kracht niet meer. Maar we hebben de Rosse nog.’

‘Ach, goed zo. Bedankt, Gerard.’

1

De 19de van de derde maand van het jaar 1860
Aan de Heer Doctor B. C. Ingels,
Waarnemend Hoofdgeneesheer-Directeur van het
Hospice pour Hommes Aliénés

Waarde confrater, of mag ik je nog steeds, zoals eertijds, adresseren als ‘Mijn jonge vriend Benjamin’? Ik hoop dat gij daar geen bezwaar tegen zult hebben. Gij zijt nog jong! Adolphe zei het me nog toen hij terugkeerde van zijn bezoek aan uzelf en natuurlijk ook het gesticht, vorige maand, ik weet niet meer wanneer precies. Het was het eerste wat hij uitriep toen Gerard hem in de bibliotheek binnenliet, de armen wijd gespreid, wandelstok in de rechterhand, en hoed in de linker: ‘Zo jong! Zo jong nog!’.... Inderdaad, zo jong nog, voor iemand wiens schouders zo’n grote verantwoordelijkheid moeten torsen. Ach Benjamin, ik heb me zo lang schuldig gevoeld over het feit dat die last op u werd gelegd. Gij kunt niet ouder dan ergens eind in de twintig geweest zijn toen het Bestuur u verkoos, uit de geneesheer-assistenten, om mij te vervangen, ten voorlopigen titel zoals dat heet, toen ik in die zwarte melancholische lethargie viel. Een vol jaar heb ik, zoals ge weet, in die donkere, nevelige poel rondgedreven. En pas vorige maand ben ik er stilaan uitgeklimmen, terug in het leven geschokt door Adolphe die, wellicht zonder het te beseffen, de verlossende

woorden sprak: 'Nu, Joseph, nu!'. Maar goed, gij zult dat alles wel van hemzelf hebben vernomen toen hij je in het gesticht kwam opzoeken om de operatie te bespreken.

Gij kent Adolphe. Soepel, beweeglijk en, zoals sommigen zeggen, flamboyant. Vol levenskracht, en met een onverzettelijk optimisme de wereld tegemoet ziend, zelfs nu nog, na het onvoorstelbaar zware verlies dat hij heeft geleden. Voor elke tegenslag is er plaats in de mens Adolphe Burggraave. Een beetje onstuimig, dat wel. Té onstuimig misschien voor een late vijftiger, zoals ik al eens heb horen beweren. Maar hoe dan ook is Adolphe een mensenvriend. Hij liet dan ook niet na mij uitvoerig verslag te doen over de orde en de netheid die hij tijdens zijn bezoek aantrof. En hij was vol lof over de zachtaardigheid en de menselijkheid waarmee de bewaarders onder uw leiding met de zieken omgaan. Ik had niets anders verwacht. Ik herinner me hoe je als prille student aan de poorten van onze universiteit verscheen om wetenschappen en medicijnen te studeren. Dat moet een jaar of tien geleden geweest zijn. Ik hoop dat je me zal vergeven als ik me nu die herinnering weer voor de geest haal. Een sterke jongeling waart gij, sterk en buigzaam als de achtkanters langs de wegen van uw geboortedorp. Maar het was ons professoren ook meteen duidelijk dat die sterkte een kern van rustige zachtmoedigheid omsloot die niet bang was om de wereld met open blik te aanschouwen, te betreden en ... te absorberen! Wat een leergierigheid! Wat een plichtsbewustzijn! We waren dan ook in het geheel niet verwonderd u zes jaar later, bij de plechtige proclamatie, op het podium als de primus inter pares te mogen huldigen. Ik geef toe dat ik persoonlijk licht verbaasd was dat gij uw specialisme had gekozen

in die nieuwigheid die men nu gynaecologie noemt, maar ik wist, ergens dan toch, dat uw door het aliënisme geboeide filosofische geest het uiteindelijk zou halen. En zo heeft ook het Bestuur dat aangevoeld, vermoed ik.

Ik wil u bedanken, Benjamin, voor uw bereidwilligheid om de kleine operatiekamer in ons nieuw gesticht vrij te houden voor mijn operatie volgende week maandag, de zesentwintigste. Mijn huis is voor zulke zaken niet meer geschikt. Ik moet eerlijk bekennen dat ik, sedert mijn moeder is gestorven, niet meer de kracht heb gevonden om het gebouw in goede staat te laten onderhouden. En van ons huispersoneel is er alleen nog Gerard en Rosa overgebleven. Emilie en Stientje ben ik kwijtgraakt, ik weet niet hoe. Gerard zegt dat ze inmiddels getrouwd zijn, met kinderen.

Gerard zal Adolphe en mijzelf met de cabriolet brengen de dag vóór de operatie. Ik hoop dat gij nog gastenkamers kunt voorzien, voor mezelf, en ook voor de chirurg die, zoals ge waarschijnlijk van Adolphe hebt vernomen, met de trein uit ons oude noorderse koninkrijk zal komen, Doctor Verdraet. Ik weet niet of gij die man kent. Hij is een oud-student van ons, ik herinner me hem vaag, ik denk dat hij van de afstudeerklas van 1847 was, of was het 1848. Hij was niet al te filosofisch ingesteld, voor zover ik me herinner, maar Adolphe zweert al wat de hemel geven kan bij hem, althans voor wat betreft de heelkundige techniek. De man gebruikt bij voorkeur ether als verdovingsmiddel, eerder dan Simpsons gas, dus zou het goed zijn mocht je een goede voorraad ter plaatse hebben. Ik had natuurlijk liever gehad dat Adolphe zelf de operatie zou uitvoeren, hij is nu eenmaal één der besten in ons land. Maar dat is uiteraard niet

mogelijk. Chirurgen opereren nooit op hun vrienden, en zeker al niet als het om abdominale operaties gaat. We kennen allemaal de statistieken over de kans op fatale weefselcorruptie en sepsis bij zulke ingrepen. Ik had het hem nooit moeten vragen. Ik hoop dat hij me dat vergeeft. Het troost mij dan toch te weten dat gij en Adolphe zullen assisteren.

Mijn goede vriend, beste Benjamin, laat mij hier van de gelegenheid gebruik maken om u iets te schrijven, van aliënist tot aliënist als je wil, over het diepe, donkere dal waarin ik, ruim een jaar nu toch al, heb geleefd. Ik voelde en zag er zeer weinig. Ik was er wel, maar leefde er niet echt. Ik existeerde er gewoon, koud, vastgevroren, in kille nevelslierten. Ik herinner me alleen nog vaag bepaalde gebeurtenissen. Zo meen ik te weten dat de meeste van mijn confraters aan de universiteit en in de sociëteit mij zijn komen bezoeken. Ik denk dat ze allemaal wel eens langsgesproken zijn, en ook uw persoon zie ik nog, nu ik in mijn bibliotheek gezeten rondkijk, in de leren fauteuil zitten. Ik zie alle bezoekers nog voor me, als schimmen in de mistige duisternis, ik hoor hun stemmen nog. Ik zie de armen van Adolphe molenwieken, zoals ze altijd doen, hoor zijn bulderlach. Ik zie Charles in de inkomhal enkele woorden prevelen, zijn hand op Gerards schouders leggend. Althans, ik hoor het geluid van zijn stem. Ik zie en hoor dat alles nog, maar ik weet echt niet meer wat het allemaal betekende, wat er precies gezegd werd, en waarom. Ik heb inmiddels van Charles vernomen dat hij met Marie en de twee kinderen rechtover mijn huis is komen wonen om mijn toestand beter in het oog te kunnen houden. Maar ze woonden voordien al op slechts

een paar passen afstand. Wat een goede mensen, het gezin Poelman. Hoe ze toch hun eigen verdriet hebben trachten te verwerken, zo vermoed ik, door zich over mij te ontfermen. Karel de Goede, heb ik hem toen genoemd. Zoals steeds kreeg hij een kleur en keek naar de vloer. Het is dan toch wel Charles geweest, die vijf of zes weken geleden, denk ik, zag dat mijn oude liesbreuk stilaan ingeklemd raakte, en die er dan meteen Adolphe bijriep voor chirurgisch advies. Charles vertelde me onlangs ook dat hij een lange reeks buitenlandse confraters, die meestal niet eens van mijn omstandigheid op de hoogte waren, en die hem in zijn hoedanigheid als decaan der medische faculteit kwamen vragen waar ze mij konden vinden, met een klein diplomatisch leugentje om bestwil terug het pad opstuurde. En ook zijn opvolger Meulewaeter heeft dat op zijn aanraden gedaan. Charles vroeg me nog of ik dat erg vond. Ik vond dat niet erg. In het donkere dal zocht en vond ik niets.

Ik heb veel steun gehad aan Gerard. Gerard zegt niet at te veel. Maar hij is altijd aanwezig. En dat voelt men. Hij heeft me dag in dag uit verpleegd. Ik meen te weten dat Charles hem dat heeft geleerd, of dan toch, voorgetoond. Die trouwe Gerardus. Wist ge dat zijn achternaam De Soete is? Hij is even oud als ik, drieënzestig nu. Mijn ouders hebben hem, toen hij zestien was, recht uit het weeshuis als knecht binnengehaald, bleek as was, Gerard zeiden ze. Ik weet het nog goed, het was nog in de keizertijd, tijdens de rampzalige campagne in Rusland. Ik had me toen als vrijwillige hospitaalknecht aangeboden. Honderden gekwetsten uit die moordende hel waren in onze stad aangekomen en het hospitaal kwam handen te kort om de chirurgijnen bij te staan. Mijn vader trachtte

me nog tegen te houden; zulk werk was beneden onze architectenstand. Moeder evenwel zweeg en knikte, en de volgende dag al sleurde ik afgezette ledematen op de brandstapel, ververste pleisters, en ging rond met soep en medicijnen. Ik heb toen veel gezien en geleerd, en ik wist dat ik later zelf geneesheer zou worden. De architectuur zou het zonder mij moeten doen. Na enkele dagen kwam ik thuis, onder het bloed, en daar zag ik, in de stallingen achter het huis, Gerard, onder het kolenstof. Hij is steeds goed geweest met de paarden en de rijtuigen; niet al te spraakzaam, zachtmoedig, en zonder de minste dreiging, kon hij elk rijdier zonder probleem benaderen en inspannen. Welnu, sedert die dag was Gerard er steeds voor mij, en ik durf hopen dat ik mag zeggen dat ik er ook altijd was voor hem. Ik heb ook het gesproken Vlaams van de streek van hem geleerd. Ontelbare keren heb ik hem, van het werk in de gestichten thuisgekomen, om raad gevraagd wanneer een zieke mij weeral eens een mij onbekende woordenschat ten geschenke had gegeven. Het geschreven Vlaamse woord heb ik van mijn helaas te vroeg overleden vriend Professor Karel Ledeganck geleerd, meer dichter dan jurist was die man! Mooie taal, maar voor iemand als ik toch ook wel een moeilijke taal. Ik ben er nu evenwel toch zekerder in geworden, en zoals ge wel weet, spreek ik het gaarne met sommige van de confraters als er geen gezagsdragers of andere officiëlen in de buurt zijn. Ik weet dat gij, Benjamin, van huis uit de taal machtig zijt. Daniel, zoals ge weet, was dat ook.

Mijn waarde vriend. Ge zult al opgemerkt hebben dat het pak dat deze brief vergezelt een tekst bevat. De tekst is het relaas van een gebeurtenis die twee jaar geleden mij

op een pad naar de melancholische diepte heeft gezet. Och, ik weet wel dat de collega's aan de universiteit, en de geneesheren en bewaarders in de gestichten ook, mijn val hebben proberen te verklaren. Ik zou uitgeput zijn geweest. Of nog, de dood van mijn moeder zou mij te sterk hebben aangegrepen. Of de dood van Daniel, mijn goede vriend en medisch medestrijder van het eerste uur, zou mij gebroken hebben. Elk van deze feiten, of misschien wel alle tezamen in hun samengekomen kracht, zouden de inhoud leveren van mijn *douleur morale*, om een woord te herhalen dat ikzelf zo vaak heb gebruikt in de duizenden levenshistorieken die ik heb geschreven. En die *douleur morale* zou ik dus niet te boven gekomen zijn.

Welnu, Benjamin, het is ver van mij om die verklaringen af te wijzen. Ik was inderdaad zeer aangegrepen door de dood van mijn moeder. Zij heeft mij mijn hele leven geborgen en beschermd. Zij was de enige die mij echt kende, en die wist dat de wereld voor iemand als ik, iemand met een diep verholen zwakte, een oerwoud vol gevaren is. Zij heeft gans haar leven besteed aan alle mogelijke pogingen om mij voor elk mogelijk onheil te vrijwaren. Een hoofdknik hier, een zachte interventie daar, een brief, een uitnodiging, een gesprek, wat onschuldig getouwtrek achter de schermen, en een enkele keer de sluikse aanwending van, zullen we zeggen, diplomatieke invloed. Haar dood was een zware slag. Dat kan ik niet ontkennen. En ook de voortijdige dood van Daniel heeft mij sterk aangegrepen. Hij stierf bijna onmiddellijk na de feiten waarover ik verslag doe in de hier bijgevoegde tekst. Ikzelf gleed pas later uit de wereld, eerst geleidelijk, tot ik in de lente van vorig

jaar niet meer de kracht vond om aan het eender welke activiteit deel te nemen. Zelfs voor de jubileumviering van de sociëteit vond ik toen vermogen noch motivatie.

Ik begrijp dat men een verband heeft gezocht tussen beide verdwijningen, die van Daniel en die van mezelf. En opnieuw zal ik enig verband hier niet ontkennen. Ik *was* zeer aangedaan door Daniels afsterven. Hij was mijn vriend. Hij wist, Benjamin. Hij wist het. Daniel was iets jonger dan ik, en, zoals ge u zult herinneren, veel luider ook. Er zat geen kwaad in hem. Wat voor een geschiedenis hebben we samen gedeeld. Met een aantal andere geneesheren uit de stad hebben we de *Société de Médecine* opgericht. We waren er ook bij toen de nieuwe medische faculteit werd gestart, je was toen nog maar een kleuter, beste vriend. Talloos zijn de gesprekken die ik met hem had, niet alleen over onze universitaire werkzaamheden, of over zijn taken als hoofdgeneesheer in de gevangenis, en de mijne in de gestichten, maar ook, en vaak genoeg, over de chemische kwaliteit van het Vlaamse bier. Als zoon van een herbergier wist hij daar alles van. Wist gij dat Daniel niet alleen scheikundige en geneesheer was, maar ook mathematicus? We hebben allemaal veel van hem geleerd. Het is dank zij hem dat we nu allemaal goed onderlegd zijn in de statistiek. Dat is ons goed van pas gekomen tijdens de epidemieën, een jaar of tien, vijftien geleden nu al weer. Daniel was een groot en scherpzinnig geleerde. Een groot man. Een groot hart. Ik kan mezelf niet vergeven dat ik hem in de loop van de jaren wat uit het oog was verloren. Ik zei het al, ik was te zwak. Ik ben zwak.

En ik was inderdaad ook te moe, toen. Misschien wel uitgeput. Al die onderzoeken, de lessen en

voordrachten, het voortdurend geschrijf, de medische uitgeverij, het vele werk voor de sociëteit, de studiereizen, het werk op de universiteit, de taken in de gestichten, de duizenden patiënten en ongelukkigen, het slopende werk met minister Ducpétiaux te Brussel voor de nieuwe wet op de krankzinnigenzorg, en dan de vele, onnoemelijk vele commissies bij het stadsbestuur ter voorbereiding van de bouw van ons nieuw gesticht. Het gesticht dat gij nu op voorbeeldige wijze meestert, ten aanschouwe van de hele medische professie, alhier én in het buitenland. Ja, dat alles vergde veel inspanning. Maar de vermoeidheid op zich deerde me niet. Het vele werk heb ik altijd als opwekkend ervaren, verkwikkend zelfs. Toen het Grote Werk af was, driejaar geleden nu al, en ja, beste Benjamin, ik heb het hier over het nieuwe gesticht, ben ik, zoals het velen in gelijkaardige omstandigheden overkomt, niet ineengezakt. Ik installeerde me vrij snel in de nog glinsterende gebouwen, wierf een bijkomende assistent-geneesheer aan, namelijk uzelf, en ook bewaarders, en begon meteen aan het uitwerken en toepassen van de nieuwe dienstregeling. En ook aan de universiteit begon ik het nieuwe academisch jaar in vrij goede verwachting. Neen, het is niet vermoeidheid of uitputting geweest die er mij toe aanzette om voor de wereld te schuilen.

Op dit punt in mijn leven aangekomen moet ik eerlijk zijn, met de wereld, maar vooral ook met mezelf. En dus, als ik eerlijk ben moet ik toegeven dat hard werk, en de vermoeidheid die er bijhoort, voor mij steeds de redding hebben betekend. En vlucht ook, als je wil; een vlucht weg van de onuitsprekelijke zwakte die zich als een onvermoeibare worm diep in mij heeft genesteld, en

er voortdurend gaten knaagt in het bouwwerk van mijn wezen. Ik heb die zwakte, en vooral de erbij horende schaamte, eerst ervaren in mijn jeugd, tijdens mijn medische studies, of was het kort nadien. Ik werd toen overspoeld door golven van zuivere paniek, die alles van weerbaarheid in mij wegsloegen, waardoor de wereld mij nog bedreigender overkwam dan hij al was. Op hun beurt dreigden de woeste golven, die wild rondgierden in de lege ruimte die ik geworden was, in alle mogelijke richtingen uit te slaan, ongeremd, stuurlaas, met geweld. Ik heb me toen uit angst, maar ook uit voorzorg, zelf uit de wereld teruggetrokken, alhoewel ik wel wist dat een mens zo niet kan leven. Mijn moeder wist mij onder de hoede te stellen van een groot raadsman, God hebbe inmiddels zijn ingoede ziel, en hij, de grote Joseph Triest inderdaad, slaagde erin de golven te bedaren, zodat ik het bouwwerk van mijn innerlijke zelf opnieuw, stukje bij beetje, kon laten vormen, door traagjes, heel traagjes, uit mijn isolatie te treden.

Want dat is de grootste les, Benjamin, die ik uit die ervaring gehaald heb, namelijk dat het menselijk wezen een innerlijk bouwwerk nodig heeft. Net als het lichaam zelf is de gehele mens een verzameling van kamers, van hoeken en kanten, van weggetjes en passerelletjes, bruggen en gangen, vensters en deuren, van grote zalen en minuscule hokjes, maar ook van dammen en sluizen, schotten en schuiven. Immers, zonder architectuur is het menselijk wezen niet in staat om de vele prikkels en vaak massieve schokken, die uit de wereld komen opdoemen, op te vangen, te verknippen desnoods, te herschikken, en uiteindelijk in het innerlijk bouwwerk te verwerken. Zonder heeft de levenskracht, die in elk van ons woedt